

Kresovi za Ivana in državo

KRES ALI ŠENTJANŽEVO (24. JUNIJ) IN DAN DRŽAVNOSTI (25. JUNIJ)

»O kresu je še danes, tudi v mestih, priljubljena bela stelja, ki se lepo poda kot okras v visoki vazi. Rastlina ima več imen, ponekod ji pravijo šentjanževina, drugod medvedovo latje, znana je tudi kot oslad, celo kot kresnica. Steljo zataknejo pri Zilji v okna in vrata in jo puste tam toliko časa, dokler sama ne odpade, marsikje prepletajo z njo križe na oknih. V ljubljanski okolici (Polje), na Gorenjskem (Kranj) in na Dolenjskem (Leskovec pri Litiji) zatikajo stebila bele stelje o kresu v streho. Zdi se, da je njena čarna moč precej pozabljena. Danes nas privlači kot prijetna okrasna rastlina, ki sodi v kresni čas.

Kresno sonce navda v svoji polni moči sploh vse rastline s posebnimi lastnostmi. Zato trgajo ponekod, zlasti na Notranjskem, tudi različne druge cvetlice in jih nosijo s seboj h kresu; doma jih shranijo in posuše, pozneje jih dodajo 'ročam', ki jih dajo blagosloviti na Veliki šmaren« [64].

Kres kot čas sončnega obrata, čeprav je ta astronomsko že 21. junija, je povezan z rojstnim dnem in ne godom sv. Janeza Krstnika. Kot praznik se imenuje tudi IVANJE, IVANOVO, ŠENTJANŽEVO, JANŽEVO. Tudi ta praznik je danes močno osiromašen; manjka mu najrazličnejših lokalnih in regionalnih posebnosti ter vsebin, od tistih, ki domnevno segajo še v pogansko dobo, do onih, ki imajo izrazitejši krščanski značaj. Še vedno pa velja kresni večer za najskrivnostnejši poletni dan, kar je povezano z najdaljšim dnem in najkrajšo nočjo v letu. Nekatero starejše vsebine tega praznika vključujejo v večerne kresne prireditve, npr. petje *kresnic*, tj. belo oblečenih deklet z rožami, ki so hodila po poljih in vaseh ter prepevala pesmi. *Kresovanja* po mestih in trgih so že pred 19. stoletjem začela usihati, zato so jih od srede tega stoletja začeli oživljati. V **Ljublja-**

ni velja za osrednje KRESOVANJE praznično druženje na vrtu župnišča v Trnovem, kjer je farni zavetnik Janez Krstnik; njegov kip stoji na znamenitem trnovskem mostu, delu arhitekta Jožeta Plečnika. To kresovanje je v poznih 80. letih 20. stoletja uvedel takratni trnovski župnik Janez Pogáčnik in je pomembno sooblikovalo osamosvojitveno dogajanje. Ob kresu se je vsako leto zbrala izredno pestra (tudi svetovnonazorsko) družina uglednih kulturnikov, gospodarstvenikov, politikov idr.

Na **Rožniku** nad Ljubljano podeljuje vsako leto **časopisno podjetje Delo** prestižno slovensko literarno nagrado KRESNIK, ki nosi ime po kresnem božanstvu. Podelitev nagrade poteka ob velikem kresu in mističnem obredju.

Ponekod ljudje še zatikajo kresne rože (bela stelja, šentjanževke, ivanjščice) za okna in vrata,